

ΙΔΡΥΤΗΣ : ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ : ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΟΣ ΤΡΙΤΟΣ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ – ΙΟΥΝΙΟΣ

1953

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΕΡΕΙΑ ΣΤΕΡΕΥΣΗ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ

κάνει νά μᾶς περιέχη ὄλους ξεπερνώντας μας, νά μᾶς ἀγκαλιάζη ὄλους μένοντας μονάχος. Ἡ μοναδικότητά του, ἀπὸ τὴν ἄκρα τῆς ὀξύτητας, γίνεται παν-ατομική, (ἂν ἐπιτρέπεται ἡ λέξη), καὶ ἀπὸ παν-ατομική, πανανθρώπινη.

Ἡ μεγάλη ἐπιτυχία τοῦ Καβάφη, — πού μοιάζει σὰν ἀνακάλυψη μέσα στὴ Νεοελληνικὴ ποιητικὴ Γεωγραφία, καὶ ἴσως ἴσως καὶ στὴν παγκόσμια, — εἶναι ἡ καταργησιμὴ τῶν χρονικῶν ἀποστάσεων. Κι ἄλλοι ἐμπνεύστηκαν ἢ πῆραν θέματα ἀπὸ τὸ παρελθόν, ἀλλὰ κανεὶς δὲν κατόρθωσε νά νά ἐπιτύχη αὐτὴν τὴν οἰκειοποίηση, μ' ἓνα τίποτα.

Ὁ Καβάφης δὲν ἔχει φαντασία σὰν καὶ κείνη τῶν δραματικῶν ποιητῶν, πού πλάθουν μὲ τόλμη καὶ πέταγμα καινούργιους κόσμους. Ἡ φαντασία του εἶναι ἐφευρετική. Ἐκαμὲ μιά ἀνακάλυψη καὶ μιά κατάκτηση, πού φαίνεται, ὅπως ὅλες οἱ ἀνακαλύψεις ἐκ τῶν ὑστέρων, ἀπλή καὶ ἀσήμαντη. Ἀνακαλύπτοντας βῆμα πρὸς βῆμα τὴ γοητεία τῆς, ἀνακαλύπτεις μαζί τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτὸ σου, βυθίζεσαι σὲ μιά βαθύτερη αὐτογνωσία μέσα ἀπ' ὅλα τοῦτα τὰ μακρινὰ σημεῖα καὶ πρόσωπα τοῦ παρελθόντος. Καταργώντας ὁ Καβάφης τὶς περιφερειακὲς ἀποστάσεις τοῦ χρόνου ἔισε σὲ στέρεους συγκεντρωτικούς κόμους τὴν πεμπουσία τοῦ ἴδιου τοῦ χρόνου, ἀφαιρώντας ὅλα τὰ ἐξωτερικὰ φαινόμενα πού ἀλλοιώνουν στὰ μάτια τῆς ἐμειρίας τὴν παρουσία τῆς ταυτότητας.

Ὁ Καβάφης εἶναι «Ἀλεξανδρινός», ὅχι ὅσο γιατί στάθηκε περισσότερο στὴν Ἀλεξανδρινὴ φάση τοῦ Ἑλληνικοῦ χρόνου, ὅσο γιατί ἀναδιφεῖ καὶ προβάλλει τὸ «Ἀλεξανδρινό» νόημα ὄλου τοῦ χρόνου ἀπὸ ἢν Ὀμηρικὴ ἐποχὴ ἴσαμε σήμερα. Ἄν

στέκεται πιὸ πολὺ καὶ κατὰ προτίμηση στὴν Ἀλεξανδρινή, εἶναι γιατί ἐκεῖ συσσωρεύεται καὶ πυκνώνει κυριαρχικὰ τὸ νόημα τοῦτο, δίνοντας τὴν ὕψη ἑνὸς τέλους, ἑνὸς μετακλασσικοῦ ἐπιγονισμοῦ, πού τὸν χαρακτηρίζει ἡ κυριαρχία τῆς Ἀνάγκης. Τὰ ἀτομικὰ «Τείχη» του προβάλλονται καὶ συναντοῦν τὰ «Ἀλεξανδρινὰ τείχη» τῆς Ἰστορίας, ταυτίζονται μ' αὐτά, βρίσκουν ἐκεῖ τὴν ἄνεση νά ἀναπτυχθοῦν καὶ νά παρουν τὴν εὐρύτητα τοῦ ἀνθρώπινου, καὶ ἀπὸ κεῖ ταξιδεύουν διασχίζοντας ὄλο τὸ χρόνο, ἐπεκτείνοντας τὸν ἑαυτὸ τους σὲ ὅλα τὰ ἀνάλογα σημεῖα τοῦ παρελθόντος καὶ τοῦ παρόντος.

Ὅμως, ἂν ὁ Καβάφης καθρεφτίζεται στὴν Ἀλεξάνδρεια καὶ σ' ὅλες τὶς ἄλλες «Ἀλεξανδρείες» τοῦ χρόνου, καθρεφτιζόμεστε καὶ μεῖς μαζί του στοὺς ἴδιους «Ἀλεξανδρινούς» καθρέφτες, γιατί τοῦ μοιάζουμε πολὺ, εἴμαστε καὶ μεῖς στὸ βάθος τοῦ ἑαυτοῦ μας «Ἀλεξανδρινοὶ» καὶ ἡ ἐποχὴ μας ὀλόκληρη — ἢ καὶ τὸ ἀντίθετο: Ὁ Καβάφης βρῆκε τὸ δρόμο νά μᾶς συναντήσῃ καὶ νά κἀνῃ κοινωνία μαζί μας στὴν περιοχὴ τοῦ πνεύματος, μετατοπίζοντας τὸ παρόν μας μαζί μὲ τὸ δικό του στὸ «Ἀλεξανδρινό» παρελθόν, προβάλλοντας ἀπὸ κεῖ, ἀπὸ τοὺς «Ἀλεξανδρινούς» καθρέφτες τοῦ χρόνου τὸ εἶδωλο τῆς ἐποχῆς μας.

Κατόρθωσε νά μᾶς κάμῃ εἶδωλα τοῦ ἑαυτοῦ του γεμίζοντας τοὺς καθρέφτες τοῦ παρόντος καὶ τοῦ παρελθόντος, γιατί δὲν ὑπάρχει παρόν καὶ παρελθόν, ἀλλὰ ἡ ταυτότητα τῆς καθαρῆς διάρκειας καὶ μεῖς τοποθετημένοι ἐκεῖ γιὰ πάντα, εἴτε ζοῦμε σήμερα, εἴτε ζήσαμε στὴν Τροία ἢ στὴν Ἀλεξάνδρεια, στὴ Ρώμη ἢ στὸ Βυζάντιο.

Γ. ΘΕΜΕΛΗΣ

* * *

ΣΚΕΨΕΙΣ ΜΕΤΑΚΑΒΑΦΙΚΕΣ

ΣΤΑ πιὸ πολλὰ τοῦ ποιήματα, βρίσκει κανεὶς τὸν πυρήνα ἑνὸς ἀποφθέγματος.

Τὸ ἀπόφθεγμα, ἀπόσταγμα σκέψης καὶ ζωῆς, σφραγίζει τὴ φωνή, σφραγίζει τὴ σκέψη, μὲ τὴ σφραγίδα τῆς σιωπῆς. Μὲ τὸ ἀπόφθεγμα ἔχουν εἰπωθεῖ ὅλα, μετὰ ἀπ' αὐτὸ δὲ βολεῖ νά πει κανεὶς τίποτε.

ΣΕ ἄλλα ποιήματα, ὑπάρχει τὸ ἀμυδρὸ διάγραμμα μιᾶς αἰσθησιακῆς ζωῆς.

Μὰ οἱ αἰσθησιακὲς του συγκινήσεις εἶναι παρείσακτες, βέβηλες καὶ ἀποδιοπομπαίες. Ἄντι νά ξυπνοῦν ἓναν παλμὸ δημιουργίας,

(Ἄπὸ τὸ ἀφιέρωμα τῆς «Νέας Ἑστίας» τοῦ 1933)

προκαλοῦν ἓνα δισταγμὸ, γεννοῦν μιὰν ἐπιθυμία ἀποφυγῆς, μιὰ διάθεση λυτρώσεως. Σιωπὴ σκεπάζει κι' ἐδῶ τὴ φωνὴ τοῦ ποιητοῦ, — σιωπὴ ἀποδοκιμασίας.

ΠΡΟΠΑΝΤΩΝ ἄς μὴν ἐπιχειρήσει κανεὶς ἀπεγνωσμένα νά μιμηθεῖ ἢ νά συνεχίσει τὸν ἦχο αὐτῆς τῆς φωνῆς, τῆς τελειωμένης καὶ ὀριστικῆς. Ἡ προσπάθεια θὰ εἶναι χωρὶς νόημα καὶ χωρὶς σκοπὸ, καθὼς ὅταν ἐπιχειρεῖ κανεὶς — «χωρὶς περίσκεψιν, χωρὶς αἰδῶ» — νά ταραξεί τὴ στοχαστικὴ σιωπὴ πού ἐπακολουθεῖ ὕστερα ἀπὸ ἓναν ὄριμον καὶ πολὺ ἀναμενόμενον ἐπίλογο.

ΜΙΧ. Δ. ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΣ

